

'Wonen' in de Opwijkse en Mazelse plaatsnaamkunde

In veel gevallen bewaren de toponiemen (plaatsnamen) elementen van de geschiedenis die nergens anders tot

uiting komen. Hun verklaringen dragen enorm bij tot de kennis van ons (lokaal) verleden.

Opwijk

Voor de onderstaande inleiding en de de verklarende lijst van de Opwijkse plaatsnamen rond het thema 'wonen' werd in hoofdzaak gebruik gemaakt van de publicatie *Toponymie van Opwijk* door dr. Jan Lindemans (1930, heruitgave door Heemkring Opwijk-Mazenzele in 1997).

De teksten werden dan ook grotendeels (en aangepast aan de hedendaagse schrijfwijze) overgenomen uit dit onvolprezen wetenschappelijk werk van Jan Lindemans.

De lijst omvat ook de meeste 'huisnamen' die Jan Lindemans vermeldt en beschrijft in zijn bijdrage *De dorpskom van Opwijk in vroegere eeuwen*, verschenen in *Eigen Schoon en de Brabander*, XI, 1929, p. 290-308, overgenomen in *Bijdragen tot de geschiedenis van Opwijk*, Heemkring Opwijk-Mazenzele, 1988.

Inleiding bij 'Wonen'

De oudere woningen in Opwijk behoren tot de twee gebruikelijke types:

- a) éénbouwige hofsteden, woning en stalling en schuur onder één dak, voor de kleinere boerderijen; de smalle gevel is steeds naar de straat gekeerd; hagen sluiten het kleine erf af en een notelaar overschaduwde dikwijls de hele doening.
- b) daarnaast bestaan een aantal méérbouwige hoeven, in vierkant, waar een landbouwbedrijf is van grotere uitgestrektheid.

De oude hofsteden waren, over 't algemeen, omwaterd. Hier en daar, waar de hoeven verdwenen, blijven de wallen nog bestaan als getuigen. Ook de plaatsnamen blijven de herinnering bewaren van de verdwenen hoeven. Al deze omwalde hoeven, op een paar

twijfelachtige gevallen na, lagen in het zandachtig gedeelte der gemeente. In de leemstreek waren de hoeven niet omwald.

De gebouwen zijn in baksteen welke ter plaatse vervaardigd wordt. Er werd vroeger ook veel gebouwd met leem. De dakbedekking was vroeger algemeen stro, of stro met pannen. De lemen hutten en de strooien daken zijn thans ver verdwenen.

Het hele grondgebied der gemeente is bewoond: overal staan huizen, gewoonlijk enigszins gegroepeerd. De dichtheid der bevolking deed een groot aantal gehuchten ontstaan, langsheen de straten.

In de 15de en 16de eeuw kan de dorpskom, hoop en al, een twintig tot dertig woonsteden begrepen hebben. In 1579 werd de '*Kercke met meer dan dertich huysen aldaer rontsomme gestaen, bij de Vrantsche Malecontenten geheel en al metten brande geruineert*' (archief der kerk): zegge de ganse dorpskom.

Nog in 1631 (Status animarum van Pastoor VAN LOKEREN) waren er, in de dorpskom, maar 25 woonsteden op een totaal van 204 voor de ganse gemeente, tellend 154 inwoners op 1209; dat is nog geen 12% van de bevolking. In 1670 (Status animarum van Pastoor V. DE HAGELEIR) wonen er 48 gezinnen in het dorp en er staan 6 huizen leeg (gevolg van de pest natuurlijk die hier van oktober 1667 tot december 1669 meer dan 600 slachtoffers maakte.)

In 1697 brandde de Franse maarschalk de Villeroy 137 huizen af te Opwijk.

Het kaartboek van 1725-'26 vermeldt 58 woonsteden binnen de dorpskom.

Voor de gehele gemeente was dat aantal geklommen tot 402. Dat geeft nog steeds dezelfde verhouding als honderd jaar te voren (ongeveer 12%).

Een eeuw later, in 1818, telde het dorpscentrum 745 zielen op 3036 voor de gehele gemeente, dat is 21%. In 1894 zijn de cijfers resp. 1.259 en 4.819 of 24%. Het aantal huizen dat, in 1847, binnen het oude dorpsbestek, 115 bedroeg, was in 1894 geklommen tot 223 (inbegrepen de Nanovestraat). In 1930 vormt het centrum der gemeente een agglomeratie van 450 huizen, met ongeveer 2500 inwoners, dat is 35% van het totaal getal Opwijkenaars.

Tot in de 18de eeuw woonden alleen in het dorp de weinige ingezetenen die niet hoofdzakelijk van den landbouw leefden: de geestelijkheid, de kerkbe-

dienden, de meier en de griffier, de 'chirurgyns', de schoolmeester, allerlei ambachtslieden, enige brouwersherbergiers, en bakkers-winkeliers.

Lijst van plaatsnamen rond 'Wonen'

De nummering vóór de beschrijving is het volgnummer in de *Toponymie van Opwijk*.

De aanduiding tussen haakjes achter dit nummer verwijst naar de plaats van het perceel of de toponymische entiteit op de bijhorende toponymische kaart. De varianten op de schrijfwijze van de toponiemen (zoals zij voorkomen in de archiefstukken) en de bronverwijzingen, werden weggelaten. De behouden citaten uit de bronnen zijn in schuinschrift geplaatst. De aanduiding (beschrijving) van de toponiemen is hier samengevat en/of ingekort.

Uit de tijd der Frankische kolonisatie heeft Opwijk maar één woningnaam, HEISTERGEM (Haistharingaheim?), de enige *-hem*-naam tevens. Tot hetzelfde tijdstip, of een weinig later, zal ook wel opklimmen NIJVERZEEL.

Het bestaan van een *burcht*, versterkte herenwoning, naast de huidige dorpskom, kunnen wij alleen nog vermoeden uit de nog levende plaatsnaam BORCHT en sporen van omwalling. Een perceel geheten COENSBORG, in de Perremeerschen, zal wel een gemigreerde naam dragen (plaatsen ook zo genaamd te Asse, Laken en elders). KEYSERS BOEGHOF (de 'verbernde stede') was een hof met toren, zoals het *Boeghof ten Houte* te Merchtem.

Het gewoon woord, voor een boerenwoning van tamelijke omvang, is **hof**.

De plaatsnamen waarin dit woord voorkomt zijn tweeërlei:

a) met een bepaling, ontleend aan een plaatselijke geografische omstandigheid, die er bijgevoegd wordt met het voorzetsel te:

- 151.** HOF TEN BOSSCHE (H-I 10). Het is waarschijnlijk dat te Waaienbergh een *Hof ten Bossche* gestaan heeft, naar hetwelk een geslacht VAN DEN BOSSCHE genaamd werd.
- 168.** HOF TEN BREEDEN (C 4). Het was gelegen in het kwartier van het Rodeveld, tussen de Breestraat en de beek. Een geslacht VAN DEN BREEDEN, later VAN DEN BREEN is afkomstig van dit hof (14de-15de eeuw).
- 180.** HOF TEN BROEKE (H-I 5). De Heerlijkheid ten Broeke was gelegen tussen het dorp en de Merchtemse grens. Het was het voornaamste leengoed te Opwijk en had een vierschaar met meier en leenmannen. Thans heet het 't Walleke. Het Opwijks geslacht *Van den Broecke* vestigde zich er omstreeks 1540.
- 274-275.** HOF TER DOORT (H 4 en E 6). Het is waarschijnlijk dat het oude *Hof ter Doorent* binnen de nog bestaande brede wallen van de Meer lag. Een tweede *Hof ter Doorent* moet opgebouwd geweest zijn in de onmiddellijke nabijheid van het eerste, en werd in 1515 bewoond door de *horijs Willems van der Doort*. De geslachtsnaam *Van der Doorent* veranderde in *Van der Doort* (16de eeuw), *Verdoort* (16de-17de eeuw), *Verdoot* en *Verdoodt* (sedert de 17de eeuw). Tussen het Hoogbroekveld en het Perreveld moet

ook nog een *Hof ter Doorent* bestaan hebben, bewoond evenzo door leden van het geslacht *Van der Doorent*.

- 346.** HOF TEN EEKEN (E 4). Belangrijke hoeve, vroeger landhuis, zetel van een voornaam leengoed. Naast het eigenlijk *Hof ten Eecken* – dat tot in de 18de eeuw als een soort landhuis van de vreemde eigenaars schijnt ingericht geweest te zijn – bestond er een minder hof, *het cleen hof* (1430). Dit laatste schijnt in de 16de eeuw verdwenen te zijn. Het werd intussen weer opgebouwd en heette in 1725, *het nieuw pachthof*, gedeeltelijk omringd van wallen. In 1706 werd het, samen met het kasteel, verwoest door de Fransen. Beide werden heropgebouwd. In het kaartboek van 1725 staan ze afgebeeld: Het *oud pachthof* of kasteel, met zijn gebouwen in vierkant, omringd van wallen ('rampaerden'), met het voorhof ook omwaterd en de lusttuin erachter evenzo omringd van een brede wal. Wat nu nog bestaat is het z.g. nieuw pachthof, het klein hof of Neerhof. Van het oude kasteel verdwenen de laatste sporen in de 19de eeuw.
- 357.** HOF TER EERDBRUGGE (I 8). Dit hof ontleent zijn naam aan de *Eerdbrugge*, een brug over de Molenbeek, waar de heirbaan naar Mollem deze beek overschrijdt. Langs deze beek ligt een eerd, d.i. aard in de betekenis van 'meersland langs een vloeiend water'. Deze hoeve is de bakermat van het Opwijks geslacht *Van der Eertbrugghen*, gespeld op allerlei wijzen, later *Vereertbrugghen*. In 't begin van de 16de eeuw was het Hof nog bewoond door ene *Barbara van der Eertbrugghen*. Andere hofsteden werden, in latere tijden, genoemd naar de bewoners, aldus *Eertbrugghes stede* en *Vereertbrugghens Hof*.
- 452.** HOF TER HAGEN (E 8-9). Het hof was gelegen te Droeshout. Het gaf zijn naam aan een Opwijks geslacht van *der Haghen*.
- 506.** HOF TE HEMELRIJK (G 6). Hofstede nabij het Dorp. Een geslacht van *Hemelrike*, van *Hemerijke*, leefde te Opwijk in de 15de-16de eeuw. De tekst van 1515 *hemmerijck*, duidt aan dat we hier te doen hebben met een *hammerik*, weide in een ham, kromming ener beek; deze weide lag in de kromming van de Asbeek. *Hemelrijk* is volksetymologie.
- 530.** HOF TER HOEVEN (C 7). Belangrijke hofstede te Nijverseel, nabij de Dokkenen, waar de pachters van de abdij Ten Rozen pleegden te wonen. De hofstede verdween in 't begin der 19de eeuw en de herinnering eraan is geheel verdwenen. In de 14de-16de eeuw woonde hier een geslacht van *de Hoeven*.
- 539.** HOF TER HOFSTAD (E 5-6). Plaatsaanduiding voor hofsteden gelegen omtrent het Hofstadveld. De *hofstad* die aanleiding gaf tot de naam stond waarschijnlijk ter plaats die nu nog de hoeve heet. Een *Daniel van der Hofstadt* staat vermeld in het leenboek van 1365.
- 604.** HOF TEN HUFFEL (B 7-8). Dit leen was in 1365 nog een *behuusde stede*. Zonder twijfel stond hier het Hof ten Huffel waar een geslacht van den Huffel zijn naam aan ontleende. De geslachtsnaam wordt gespeld: Van den Huffle, van den Heffele, van Nuffel, van Neffel.
- 624.** HOF TER HULST (F-G-H 7-8). Op de gronden gelegen tussen Nanove, den Molenkouter, de Heirbaan en de Michielsvelden was ook een *Hof ter Hulst*, bakermat van een geslacht Van der Hulst. *Jan van der Hulst* staat vermeld onder 's graven leenmannen in 1365. Het hof staat nog vermeld in 1571.
- 649.** HOF TE INGENE (C 2). Een geslacht van *Inghene* was gevestigd in de omgeving van het *Ingeneveld*. In 1473 is spraak van de wallen van de hoeve. Deze wallen bestaat gedeeltelijk nog en heten de *Ingheneput*, volksetymologisch natuurlijk *Engelenput* geworden.

- 882.** HOF TE LANGVELDE (H 10). Het is niet met zekerheid uit te maken waar het oude *Hof te Langevelde* juist gelegen was; het was waarschijnlijk het later als *Steenputstede* bekende perceel tussen de beek en de straten. Een geslacht *van Langvelde*, te Opwijk, bevestigt het bestaan van een hof van die naam. Een *Heinrec van den lange velde* staat reeds vermeld in een oorkonde van ca. 1300 : *te reigars bruggen ... ane een stucke lans ten langen velde dat heinrecs was van den langen velde*. In 1532 wordt het onderscheid gemaakt tussen *die groote* en *die cleyne stede te langheveld*.
- 973-975-976-977.** HOF TER MEERE (H 10, D 9, E 6, B-C 6). Te Waaienbergh stond vroeger een hofstede die haar naam gaf aan een geslacht *van der Meere* (later *Meersman* of *Vermeir*). In 't begin der 16de eeuw was de hofstede reeds verdwenen.
- Te Droeshout in de Wolvekoten was ook een Hof ter Meere. Het was in de 14^{de} eeuw bewoond door een geslacht van der Meere.
- Een hofstede tussen het Hofstadveld en het Vorseneveld (nabij het Kareveld) was in de 15de eeuw ook bewoond door een geslacht *van der Meere*
- Tenslotte was er een Hof ter Meere te Nijverseel dat reeds in de 15de eeuw bewoond was door een geslacht van der Meere.
- 1057.** HOF TE NANOVE (G-H 6-7). Er heeft een geslacht van den Aenhouwe bestaan te Opwijk in de 14de eeuw; denkkelijk waren het de bewoners van dit hof.
- 1074.** HOF TE NEERVELDE (F 3). Belangrijke hoeve, wieg van een geslacht *van Nedervelde*. *Ghiselbrecht van Nedervelde* houdt in 1365 het leen van Nedervelde.
- 1091.** HOF TE NIEUWENHOVE (F 2). Naam van een verdwenen hoeve, waarvan de wallen nog bestaan, in de wijk Heistergem. Op deze hoeve woonde het aanzienlijk geslacht *van den Nieuwenhove*. Een *Ghiselbrecht van den Nieuwenhove* staat in 1365 vermeld onder 's graven leenmannen te Opwijk. De bepaling 'nieuw' is te verklaren door het feit dat dit hof het oude Hof ten Broeke, een boogscheut verder gelegen, verving.
- 1197.** HOF TEN PUTTE (I 10). Belangrijke hoeve, ook bekend als *Keysers Boeghof*, afgebrand in 1555, en sedert dien genoemd de *Verbernde stede*, gelegen aan de Puttenbeek. Hier woonde, in de 14de eeuw, een *Jan van de Putte*. Het hof kwam door huwelijken aan de de Keyser's .
- 1239.** HOF TEN RODE (A-C 3-5). Het geslacht *van den Rode* veronderstelt op ten Rode (te Nijverseel) een *Hof ten Rode*. *Vrank van den Rode* wordt vermeld als leenman in 1365.
- 1306.** HOF TER SPECHT (G 9). Een *Hof ter Specht* op de Spechtbeek te Langvelde was de bakermat der familie *van der Specht* of *Verspecht*. Een *Walterus de Spect* treedt op als getuige in een Latijnse oorkonde van 1240. *Heinric van der Spect* staat vermeld onder 's graven leenmannen van 1365.
- 1506.** HOF TEN WIJNGAARDE (C-D 5). De geslachtsnaam *van den Wijngaerde* veronderstelt een *Hof ten Wijngaerde* aan de huidige Wijngaardstraat.
- b) met een benaming ontleend aan de bewoners:**
- 112.** BOELSHOF (C 4). Een hofstede in de Breestraat. Later heet de plaats *Breedenhof*. Op grond van plaatsen als Bollegoed, Bolleweide, in de nabijheid van Boelshof gelegen, mag men veronderstellen dat hier een geslachtsnaam *Boel* of *Bolle* in het spel is.
- 195.** BRUINSHOF (C 4). In het Rodeveld te Nijverseel, vroeger hofstede van *Wouter van den Breeden*. **415.** GIJZELSHOF (B 5). Hof in het Bloksmeer, genoemd naar *Gijzel*, persoonsnaam, verkorting van *Gijzelbrecht*.

- 731.** KIEKENSHOF (E-F 2-3). *Kieken* schijnt een persoonsnaam te zijn, vgl. de geslachtsnaam, uit deze streek, *Kiekens*.
- 1003.** MEIHOFKEN (E 2). Hoeve nabij het Pluimshof te Heistergem.
- 1051.** MOYESOENSHOF (F 9). Hof op Langeveld.
- 1112.** NULSHOF (C 8-9). Hofstede op Droeshout van een Claus de Nul (14de eeuw).
- 1151.** PEETERSHOF (C 9). Hoeve bij het Meersveld te Droeshout.
- 1177.** PLUIMSHOF (E 1-2). Een sedert lang verdwenen hof, aan de Kapellestraat, te Heistergem.
- 1231.** RIJKEN HOFSTAD (H 12). Hofstede op de Paddenbroeken. Het eerste lid is mogelijk de geslachtsnaam *de Rijcke*.
- 1352.** STICHELMANSHOF (G 9). Hofstede te Langvelde aan de *Hoogstichelt*, waar een *Stichelman* woonde.
- 1407.** VEREERTBRUGGHEN'S HOF (G 9). Benaming in de volksmond van een hofstede in de Langeveldstraat, bewoond gedurende de 18de eeuw en de eerste helft van de 19de eeuw door de familie Vereertbrugghen.
- 1496.** WEMAARSHOF (C 5-6). Hofstede van *Wemaere* te Nijverseel. *Wemaere* is een persoonsnaam.

Deze namen schijnen ontstaan te zijn in een later tijdperk dan deze der eerste reeks. Evenwel, op 't ogenblik dat zij in de oorkonden vermeld worden zijn de hofsteden gewoonlijk reeds verdwenen en gelden die namen dan voor het akker- of weiland dat in de plaats kwam. Dat is ook het geval met percelen die de naam dragen als HET HOF, DE OUDE HOFSTAD, DE VERBERNDE STEDE en een aantal andere *stedenamen*. De omstandigheid dat een hofstede verdween was aanleiding om de naam te bewaren voor het perceel herschapen tot akker. Kleinere woningen heten hofstede en stede. Het oudere hofstad werd als 'versteende' benaming bewaard in TER HOFSTAD en in de samenstelling RIJKEN HOFSTAD.

Samenstellingen met stede:

a) met aanduiding van de bewoner of de eigenaar:

- 34.** BAETE MOYENS STEDE (E 10). Hofstede op Droeshout aan de grens met Mazenzele.
- 35.** BAETKEN DAEMSSTEDE (G 9). Hofstede, in 1569 onbehuisd, aan de Langveldestraat. *Baetken Daems* is *Beatrijs van der Doort*, echtgenote *Daem van den Bossche* (16de eeuw).
- 52.** BEENKAPPERSSTEDE (I 5). Verdwenen naam van een hofstede in de Broekstraat.
- 56.** BEGIJNESTEDE (G 5). Op de Espt aan de steenweg, in de 16de eeuw eigendom van begijn Catharina de Keyser.
- 115.** BOERDEMANSSTEDE (D 9). Hofstede te Droeshout, voorheen van Andries Boerdenman (1(e eeuw).
- 123.** 's BOKELARENSTEDE (K 6). In het Huisveld op de Klei.
- 124.** BOLLAARDINE (E 3). Hetzelfde als het goed te Bols. Bol is een persoonsnaam, verlengd tot Bollaard.
- 204.** BUNDER SIJS STEDE. Ergens aan de Nanovestraat (1775).
- 210.** COBBOUTSHOF (K 7). Denkelijk volksetymologie uit Coevoetshof. Op de Lettelkouter. Ook Coomanshof (1587).
- 212.** COENSBORG (D 8). Het eerste lid is de geslachtsnaam *Coene*: een *Jan Coene* bezat veel eigendommen te Opwijk omstreeks 1300. Wellicht stond hier –op 't Perreveld– zijn borch.

- 216.** CONKELMANSSTEDE (A-B 5-6). Vroeger hofstede op Heistergem. Een plaatsnaam *konkel*, even over de grens op Lebbeke, waaruit de geslachtsnaam Conckelman.
- 223.** CRABSSTEDE (E 9). Op het Crabsveld te Droeshout stond vroeger de stede van een geslacht Crabbe. Een *Willem Crabbe* vestigde zich aldaar in het midden van de 15de eeuw.
- 227.** DAMMEKENSSTEDE (C 5). Vroegere hofstede te Nijverseel, wellicht eigendom van een geslacht *van Damme*.
- 263.** DOMINICUSSTEDE (G 8). Hofstede (17de eeuw) waar vroeger het Hof ter Hulst stond.
- 286.** DORPMANSSTEDE. Er heeft een geslacht *van den Dorpe* geleefd in Opwijk in de 14de-15de eeuw.
- 360.** EERTBRUGGHESSTEDE (F 7). Hofstede in de Gulden Boom, in de 15de eeuw bewoond door *Daneel van der Eertbrugghen*.
- 422.** GOORISSTEDE (G 5). Huis aan het kerkhof, brouwerij geweest van Goorys Aelbrecht (omstreeks 1500).
- 656.** JENNEKENSHOF (E 2). Benaming in de volksmond van een hofstede op 't Eeksken, waar in 1738 Jenneken d'Hauwere, wier roem van heiligheid nog voortleeft onder 't volk, overleed.
- 675.** KAMMAERTSSTEDE (K 6). Aan het Kruisveld op de Klei.
- 714.** KERKESTEDE (G 5). Ook Kerkenhuis, een huis in het Dorp, toebehorende aan de kerk, gebruikt in de 16de-17de eeuw nu eens als huis voor de onderpastoor, dan eens als school.
- 760.** KLOOSTER (F 6). Moederhuis der Zusters van de H. Vincentius à Paulo te Opwijk. Toen de Zusters in 1904 hun nieuw gebouw in de Kloosterstraat betrokken kreeg dit de naam van *Nieuw Klooster*. Het oude klooster heet gewoonlijk 'het Gasthuis'.
- 788.** KOSTHUIS (G 5). Gedeelte van het gasthuis waar betalende kostgangers opgenomen worden.
- 824.** KRIKSTEDE (H 10). Hofstede op Waaienberg waar in 1640 een *Jan Crick* woonde.
- 835.** KUSSELS STEDE (E 5). In 1578 onbewoonde Hofstede in het Groot Nat. Een *Merten de Kuesele* had daar goederen in 1528.
- 913.** LIJNTKEN MERTENSSTEDE (F 10). Vroeger hofstede op Mazelkouter.
- 925.** LIPPENSSTEDE (C 5). Vroeger hofstede aan het Rodeveld te Nijverseel, in 1615 onbewoond.
- 1029.** MOEN LICENSSTEDE (F 6). Verdwenen hofstede in het Hofveld aan de steenweg. De wallen waren nog herkenbaar tot het begin van de 20^e eeuw.
- 1030.** MOENSSTEDE (I 10). Hofstede in Groot Reilveken (Grootveld).
- 1120.** OUDE PASTORIJ (G 6). Benaming in de volksmond van een voormalig pastoreel huis, nu boerenwoning.
- 1195.** PROCHIAANSSTEDE (G 5). Vroeger pastoreel huis (16de eeuw) gelegen tussen de kerk en de Singel.
- 1202.** PUTTENSSTEDE (J 6-7). Hofstede in de Kapenberg. De oudste bewoner, Jan van den Putte (15de eeuw), kwam van 't Hof ten Putte, aan de Puttenbeek.
- 1272.** SCHAAPBOERSHOF (J 8). Grote hoeve te Mansteen, begin 19de eeuw bewoond door burgemeester G.J. De Smedt, bijgenaamd Schaapboer.
- 1301.** SMULSSTEDE (B 5). Vroeger hofstede van Machiel de Muel (cit. 1470) op de Bloksmeer ('t Luik).

- 1304.** SPAENSSTEDE (J 7). Aan de Opwijkouter, tegen de Klei.
- 1363.** SWELTSTEDE (K 6). Op Kapenberg (zie Wolfstede).
- 1378.** TRUYE VAN HEEDE STEDE (D 5). Hofstede geweest van de van den Heede's. *Jan van den Heede* woonde er in 1515.
- 1516.** WINTERSSTEDE (E 2). Hofstede, omstreeks 1500 toebehorend aan *Pauwel de Winter*.
- 1529.** WOLFSTEDE (K 6). Vroegere hofstede aan de *Capenberchstrate* (16de eeuw).

b) met aanduiding der ligging:

- 46.** BEEKSTEDE (G 5). Hofstede gelegen aan de steenweg en de Asbeek
- 243.** DIEPENBROEKSTEDE (G 2). Hofstede te Diepenbroek. Er leefde een geslacht van Diepenbroek te Opwijk, nl. in de 14de en de 15de eeuw. Later bekend als de *Oude Stede*, de *Hofstad* en de *Vrijdagstad*.
- 278.** DOORTSTEDE (B 7). Hofstede te Nijverseel, te Huffele, wellicht de woning van een of andere van der Doort.
- 672.** KAMBHOEKSTEDE (I 3). Hofstede in de hoek van de Asbeek aan de *Kambe* (Kamme = brouwerij), het Kemmeken
- 674.** KAMBSTAD (F 4). Oude brouwerij en hofstede, aan de Kluisbeek, die reeds bestond in de 12^e eeuw. De brouwerij moet reeds verdwenen zijn vóór 1400.
- 1065.** NATSTEDE (E 5). Vroeger hofstede op de Nat.
- 1289.** SINT JOOS BOOM (J 7). Hofstede met brouwerij (1767) aan de heirbaan op de draai aan de Klei, waar een boom stond, waar waarschijnlijk een kapelleken hing ter ere van St. Joos.
- 1462.** VRIJDAGSTEDE (G 2). Verdwenen hofstede aan de Brabantse beek in de Vrijdag (volksetymologie uit *Vrijt-hage*, omheining).
- 1473.** WALLEKEN (H 5). Oude wal van een hofstede in de Broekstraat (1640), later de hofstede zelf.

c) met andere aanduidingen:

- 128.** BOLS (E 3). Hofstede te – aan de steenweg en de Bolstraat. Hetzelfde als het Goed *ter bollaerdine* (1450). Een *van Boele alias van der Hofstad* leefde te Opwijk in de 15de eeuw.
- 162.** BRAKSTEDE (E 5). Hofstede op het Groot Nat.
- 231 en 40.** DEKENESTEDE (BAULDEKEN) (I 5). Hofstede ten Broeke met zonderlinge naam (1598), die wel bij het middelnederlands *bauldekin* (uit het Frans *baldaquin*) schijnt te behoren. De eerste betekenis van dit woord is: een soort kledijstof. De accentverschuiving naar deken is volksetymologie.
- 363.** EGGERIKSTEDE (J 7). Hofstede (1564) in de vorm van een *eggerik* (= land met een uitspringende hoek). De volksetymologie heeft er een persoonsnaam in gezocht.
- 396.** GASTHUIS (G 5). Gasthuis (hospitaal) en Godshuis (ouderlingen- en wezenhuis) in het Dorp opgericht in 1843.
- 446.** GULDEN BOOM (F 7-8). Partij hoger gelegen, en minder vruchtbaar land; later hofstede aldaar.
- 448.** HAAN (G 5). Huisbenaming in het Dorp (1515), verdwenen met de dorpsbrand van 1579.
- 454.** HAGESTEDE. Hetzelfde als de Pottenstede.

- 528.** HOEVE (E 6). Hofstede gelegen in de Kalkestraat, vroeger de Stede ter Meere.
- 553.** HONDEKOT (D 5). Benaming in de volksmond van een hofstede te Nijverseel.
- 557.** HONDSTEËKEN (H 9). Hofstede op Langvelde.
- 612.** HUISSTEDE (H 4). Stede aan de Doortstraat.
- 669 en 670.** KALVERDANS (H 7, G 8). Twee hofsteden niet ver van mekaar gelegen op de Hulst (17de-18de eeuw) heten in de volksmond: de Oude Kalverdans en de Nieuwe Kalverdans.
- 677.** KANKERWEERENSTEDE. Hofstede te Neervelde.
- 679.** KANTSTEDE (K 6). Onbehuisd perceel (17de eeuw) op Kapenberg.
- 690.** KAREELOVEN (G 8). Hofstede op de Hulst (1640).
- 865.** LANGE BOOMGAARD (H 6). Benaming in de volksmond van een hofstede op het Kruisveld.
- 899.** LEIDENHOF (A-B 5-6). Eigenlijk IJdenhof, hofstede in 1430 van *Hannekin der Blommen gezeid IJde fs Willems* op het Luik. Hetzelfde als Conkelmansstede.
- 905.** LEPPER (C 5). Een lapper was denkkelijk een valhekken (stichel, blouwer). Vroeger hofstede (1597) te Nijverseel.
- 909.** LIEDEKERKESTEDE (H 10). Hofstede te Waaienberg. Liekerke, de gewone uitspraak van de gemeentenaam Liedekerke, zal wel een volksetymologische vervorming zijn.
- 971.** MEENSHOF (H 4). Hofstede in de Doortstraat.
- 1126.** OUD HOF (F 6). Omwalde hofstede in 1597 van Jan van den Bossche op 't Heiveld.
- 1189.** POTTENSTEDE (E 9). Op het Crabsveld te Droeshout, in 1640 niet meer bewoond. Elders genoemd Stede ter Hage.
- 1191.** POTTERSTEDE (B 6). Hofstede in 't Meerveld te Nijverseel.
- 1269.** SAS, 't (G 3). Benaming in de volksmond van een hofstede aan het Merelveld
- 1271.** SCHAAK (G 5). Verdwenen brouwerij (1545) en hofstede aan de steenweg naast het kerkhof.
- 1344.** STEENPUTSTEDE (H 10). Hofstede te Waaienberg, waar een steenput was.
- 1365.** TESCH, DE (D 5). Benaming in de volksmond van een hofstede op de Nat.
- 1386.** VALKENSTEDE (G 9). Hofstede in den Blezer op Langveld. Stede waar jachtvalken gekweekt werden.
- 1402.** VERBERNDE STEDE (I 10). Dit hof, Keysers Boeghof en Hof ten Putte geheten, brandde af in 1555 (zie boven).
- 1406.** VERDIEP, 't (F 5). Benaming in de volksmond van een hofstede aan de Klarstraat.
- 1437.** Vlieguit. Stede, denkkelijk met een vleug, te Droeshout (1515).
- 1511.** WILDE ZEE (J 7). Hofstede (1725) op Lettelkouter aan de Molenbeek.
- 1545 en 1546 en 1547.** ZWAAN (G 5, C 6). Huizen in het Dorp (1640): de Oude Zwaan en de Nieuwe Zwaan. Ook een herberg en brouwerij (18de eeuw) in de Gasthuisstraat.

De Opwijkse toponymie kent nog een NIEUWENHOVE en een OUD HOF.-
HAANHOF (Nanove) is volksetymologie uit *Aanhouwe*.

Huis is relatief jong. De toponymie kent samenstellingen als

447. GILDENHUIS of GULDENHUIS (F 7-8). Lokaal op de Markt van de *Gulde van den edelen handtboghe van Sinte Paulus*, gebouwd in 1619.

613. HUIS TEN HALVEN (J 7). Tweewoonst op het gehucht Klei (eerste helft van de 19de eeuw).

1534. ZANDHUIS (G 3). Op 't Merelveld (Neervelde).

Aan de verdwenen hoven moet nog gedacht worden bij perceelen die HOVINGE heten (op drie verschillende plaatsen, nl. te Langgevelde, ten Eeken en ter Hage.

Ten slotte zijn er twee plaatsen die DE MOT heten. De sporen van wallen die men er nog kan ontdekken bevestigen dat hier, in de middeleeuwen, verschanste hoeven stonden (Pluimshof en Nieuwenhove).

Voor Gehuchten, Wijken en Buurtschappen:

zie Jan LINDEMANS, Toponymie van Opwijk, 1930, heruitgave 1997 door Heemkring Opwijk-Mazenzele, pag. 200-201.

Mazenzele

Bronnen:

- *Historiek der straten van Mazenzele*, door Leo DE NIL, 1971-'72, artikelenreeks verzameld en heruitgegeven door Heemkring Opwijk-Mazenzele, 1987.

- *Het manuaal van Peeter Verhasselt, pastoor van Mazenzele 1538-1557. Het landelijke leven in de 16de eeuw*, door Flor DE SMEDT en anderen, een gezamenlijke uitgave van Heemkring ASCANIA (Asse) en Heemkring Opwijk-Mazenzele (HOM), 2000.

GILDEHUIS: '*een onbehuysde hoffstadt daer eertijden een Gulden huys op heeft gestaen en inden leste troubele van oirloge tot ruïne gecommen (16de eeuw); 'een schoon steenen huys, met drye camers ende drye vuersteden, mitsgaders solders daerboven ende twee kelders daeronder, eene schuere, browerye, brauketel ende voorts alle tgene daer inne nagelvast is, eene mautereye met eene keuckene ende vierstede mautast ende solder daer inne, midtsgaders peertstal, koystallen, rendestal, verckenskoten, borreput ende allen den andere edifitienbinnen de prochie van Maesele... tegen den Masel dries'*(1608)- Het oude en nieuwe gildenhuis op de Dries

HEILIG-GEESTSTEDE: '*Heylicht Geeststede*' (1538); '*den heiligh geeststede geleghen oost de hertstraete suyt de dorpstrate*' (16de eeuw).- Huis dat toebehoorde aan de Tafel van de Heilige Geest of den armen van de parochie.

SACRAMENTSTEDE: '*oud-Curenhuys*' (1552).- Oude pastorie aan de kerk.

PRISTERHAGE: (1496) pastorie.

PROCHIAENSTEDE: idem.

CLEYGATHOF: '*Curtus nostra de Cleygaete in Masensele*' (1280).- vroegere hofstede in het gehucht Schaapheuzel.

SIECKHUYS: '*aen tsiechuys*' (1538); '*het sieckhuys*'(1553).- Huis waar eertijds de pest- en choleralijders verpleegd werden.